

croative

Zločin pod **Kamešnicom** 1944. za koje se zlonamjerno optužuje HV (I. dio)

12/03/2017 Views 663 By admin

ADVERTISEMENT

Ne piši mi u grijeh reknem li ovdje dvije tri-tri izviše, ali dobro da si narod sam zaviri u dušu, da otvori krvavu knjigu minulih dana, jer je prošlost vazda zrcalom sadanjeg doba. Dobro je da narod sazna gdje je zgriješio i posrnuo, gdje li se proslavio i podi io. To neka mu je naukom za budu a vremena.

(August Šenoa)

Krajem ožujka 1944. pripadnici njemačkih oružanih snaga počinili su masovni zločin nad civilnim stanovništvom u selima ispod **Mosora i Kamešnice**. Svuda bijahu zgarišta i paleži, tih, neobično za to doba godine hladnih dana, kazuju svjedoci. Domovi su opljačkani i zapaljeni, cijele su obitelji pobijene: starci, djeca, žene – muškarci su odvedeni i poslije pobijeni; opustošen je isto hrvatski prostor, a još dugo se postavljati pitanje stvarnog razmjera te demografske katastrofe. **Brojka kaže: 1525* ubijenih civila u cetinskom kraju i pod Mosorom.** (*KOZLICA, Ivan, *Krvava Cetina*, Zagreb, 2012.)

Mogući uzroci događaja i plan akcije

U Dalmaciji nakon kapitulacije Italije u rujnu 1943. partizani dolaze u posjede veće količine talijanskog naoružanja i ratne tehnike te tako vojnici znatno osnažuju svoj pokret. Jačanjem partizanske borbene moći dolazi do sve češćih okršaja s oružanim snagama NDH i njemačkim jedinicama. U partizanskim diverzantskim aktivnostima i raznim drugim borbenim prepadima stradavaju njemački vojnici, kao i vojska NDH, te dolazi do uništenja vojne tehnike, objekata i prometnica. Nijemci angažiraju znatan broj snaga i u zimskim operacijama, nakon teških borbi, do kraja siječnja 1944. uspijevaju potisnuti partizane s prostora koji su oni zauzeli nakon kapitulacije Italije i gotovo u potpunosti ovladati obalom, zalemljenim i dalmatinskim otocima (osim Visa).

Njemačke vojno-obavještajne službe početkom 1944. procjenjuju da može doći do iskrcavanja angloameričkih snaga na hrvatskoj obali pa Nijemci počinju s prisilnim preseljavanjem muškog stanovništva s dalmatinskih otoka na kopno, a planiraju i likvidaciju partizanskih snaga na Mosoru i Kamešnici, koje im predstavljahu stalnu opasnost.

Akcija je isplanirana u stožeru njemačkog 5. SS planinskog zbora, kojim je zapovijedao general Arthur Phleps, a koji je bio u sastavu 2. oklopne vojske pod zapovjedništvom generala Lothara Rendulica. Izrada

operativnog plana akcije povjerena je 118. diviziji, a njen zapovjednik, general Josef Kübler, određen je za neposrednog izvršitelja operativne akcije.

Formirana je borbena skupina od zborne priuvela i ne tri bojne, iz sastava elitnih njemačkih divizija: 7. SS planinske divizije, 369. pješačke divizije, 118. lovačke divizije, koje su sudjelovale u svim značajnijim operacijama na prostoru Bosne (borbe na Neretvi, Sutjesci...). Njima je pridodana i borbena skupina „Šimi“ kojom je zapovijedao domobranski general Franjo Šimić, sa zadatkom zatvaranja prostora od Kamenskog do Tigarice.

Omjer suprotstavljenih vojnih snaga u cetinskom kraju: 27.- 29. 3. 1944.

Snage njemačke borbene skupine		Partizanske snage
		
-1. bojna 118. lovačke divizije -1. bojna 7. SS planinske divizije -1. bojna 369. pješačke divizije (* bojna - oko 400 vojnika)	- borbena skupina „Šimić“ - dijelovi vojske NDH s Hana i Trilja (* ukupno 250-300 vojnika)	- 10. dalmatinska brigada - Dinarski partizanski odred - Mosorski partizanski odred* (*1 bataljun)
oko 1500 vojnika		oko 1500 boraca

Kronološki tijek akcije

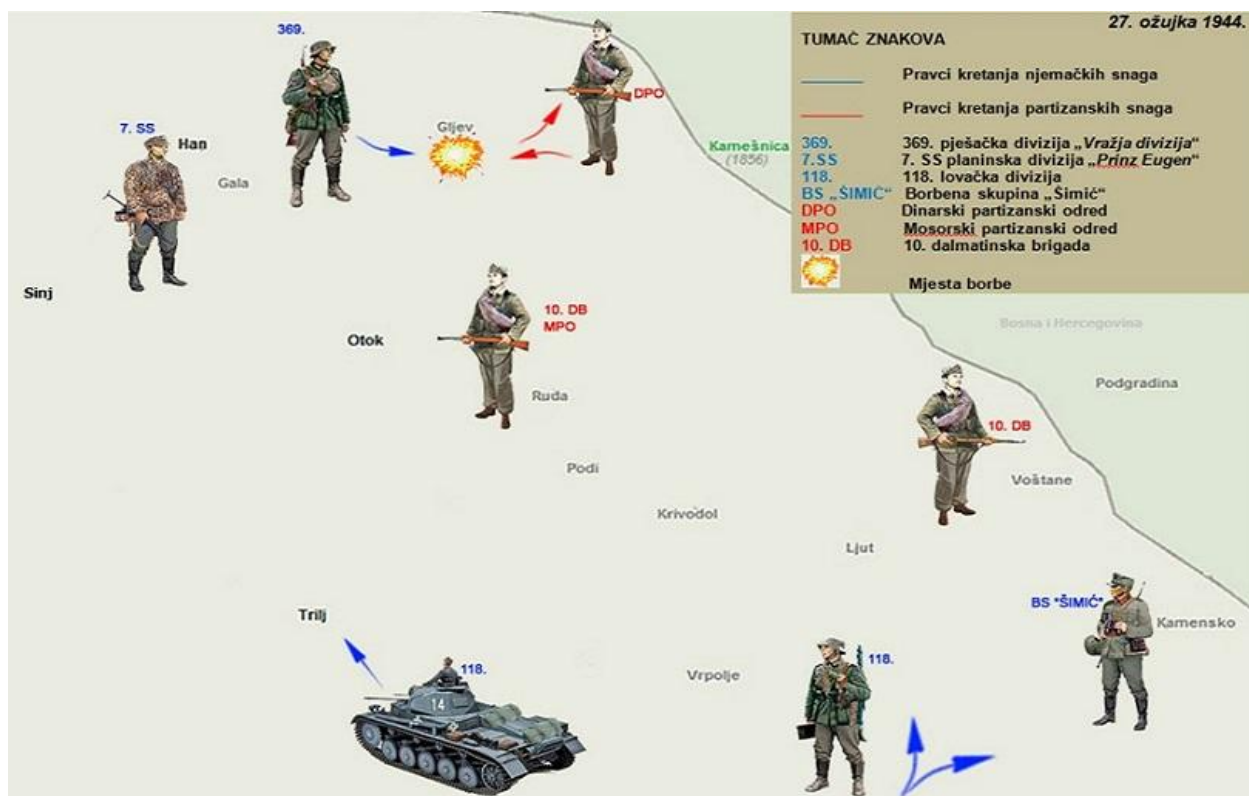
Njemačke jedinice udarile su iz smjera Hercegovine 25. ožujka 1944. Partizani koji su se nalazili na prostoru Mosora, uzmaknuli su pred jakim neprijateljskim snagama, pruživši tek neznatan otpor. Dijelovi razbijenog Mosorskog partizanskog odreda prebacuju se neorganizirano u cetinski kraj na prostor Rude. Dana 26. ožujka pripadnici bojne 7. SS planinske divizije „Prinz Eugen“ čine pokolj u selu **Donji Dolac**. Oni su okrutno pobili civilno stanovništvo, i to uglavnom: djecu, žene i starce, njih **269***. (*KOZLICA, Ivan, Krvava Cetina, Zagreb, 2012.)

Sljedeći dan bojne 369. divizije i 7. SS divizije dolaze na prostor Sinja, a bojna 118. divizije na prostor Trilja. Zadatak im je bila okružiti i uništiti partizanske snage na prostoru ispod Kamešnice, gdje se prema mišljenju njemačkog zapovjedništva slobodno razvijala „Crvena republika“.

27. ožujka 1944.

Bojne 369. divizije i 7. SS divizije iz Sinja dolaze u Han na Cetini. Prva stiže bojna 369. divizije, te nastavlja u borbenom poretku kretanje prema selu **Gljev i planini Kamešnici**.

Borci Dinarskog partizanskog odreda, koji su držali položaje na tom prostoru, nisu organizirali kvalitetnu obranu (pogrešna je bila njihova procjena da neće biti napadnuti). Zapodjenuo se okršaj. Nakon nekoliko sati borbe, partizani uz manje gubitke u ljudstvu uzmiču prema Kamešnici. Dolaskom noćni, pripadnici bojne 369. divizije, nakon što su potisnuli partizane i zauzeli položaje, zanoćili su u zoni sela Gljev.

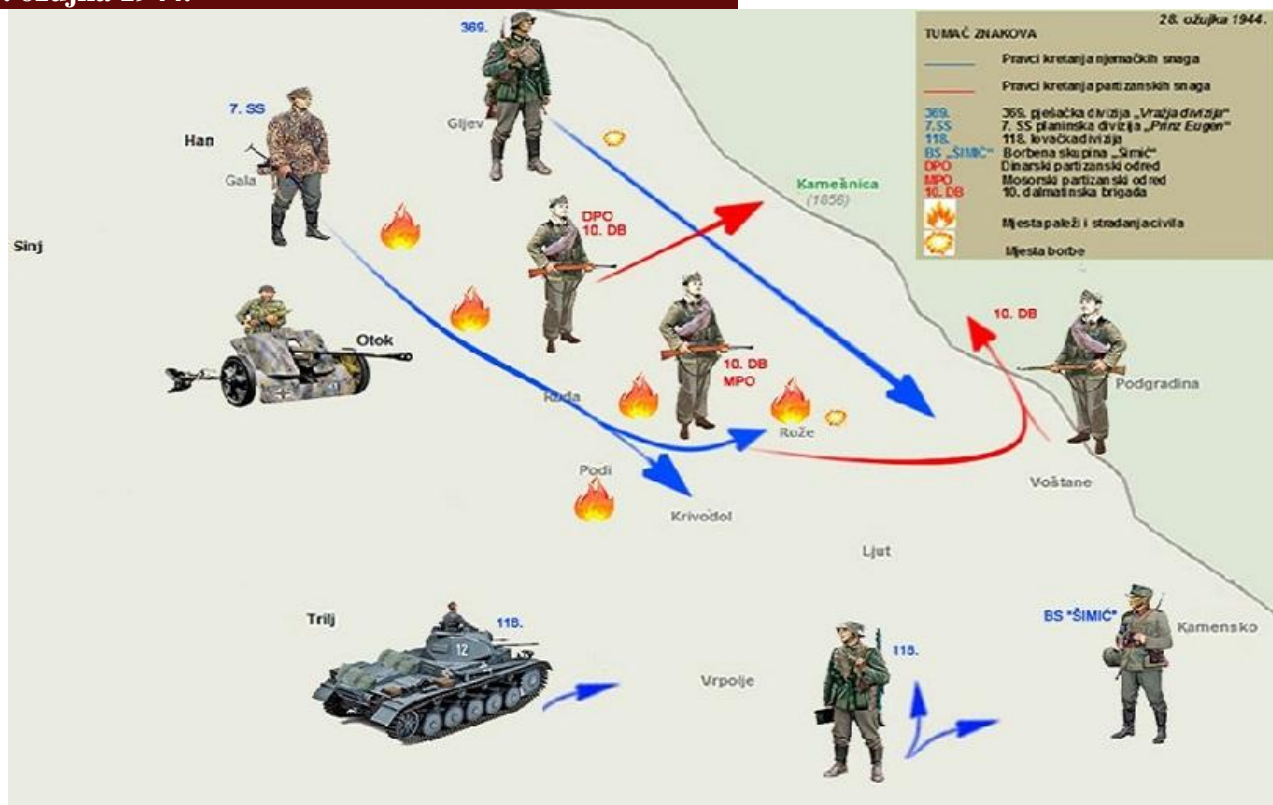

Bojna 7. SS divizije u poslijepodnevним satima dolazi na područje Hana i sela Gale. Dolaskom noćni, isturivši zaštitne straže, pripadnici te bojne tu su i zano ili.

Dio bojne 118. divizije stiže na područje Trilja odakle vojska nastavlja kretanje u smjeru sjevero-istoka, prema selima **Veli i Vrpolje**. U svom sastavu imali su i nekoliko lakih tenkova. Drugi dijelovi bojne napredovali su od **Ciste prema Tijarici**. Cilj ove postrojbe bio je spriječiti izvlačenje partizanskih snaga na tom prostoru i spojiti se s snagama domobransko-ustaške skupine „Šimi“ kojom je zapovijedao general Franjo Šimić.

Borbena skupina „Šimi“, koja je u svom sastavu imala nekoliko domobransko-ustaških satnija, zatvarala je liniju **Kamensko – Tijarica u smjeru Voštana**. Dijelovi 15. domobranske pukovnije i XXVII. ustaške bojne razmješteni su na područje **Trilja**, no, oni nisu borbeno djelovali, dok je jedna domobranska satnija s Hana, na zahtjev njemačkog zapovjedništva, pridodana njemačkoj borbenoj skupini (kao zaštitnica), ali njen razmještaj na terenu nije potpuno jasan.

28. ožujka 1944.

Partizanske snage zanemaruju sigurnosno-obavještajne podatke i potpuno nespremlne do ekuju njema ku akciju. Procijenivši kako im prijeti opasnost da budu opkoljeni, u no i i u jutro, partizani s podru ja Gale i Otoka uzmi u prema Kamešnici.

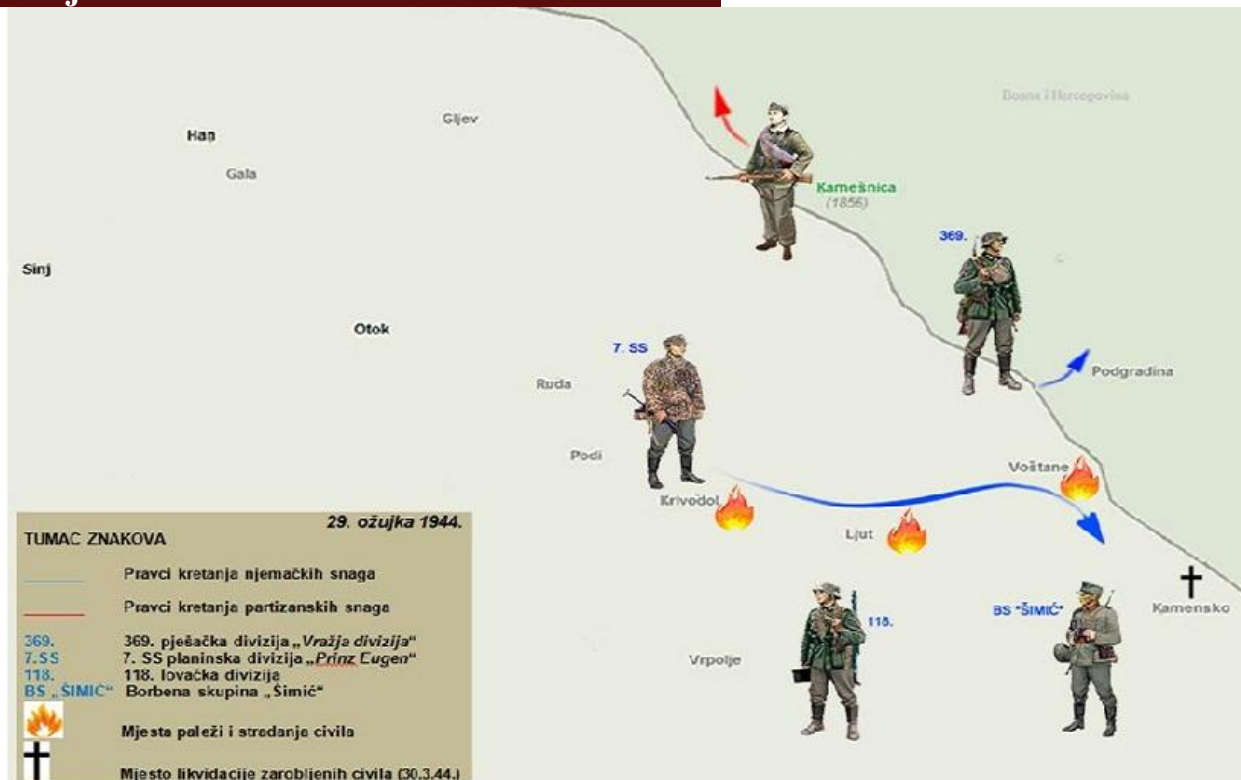
Bojna 369. divizije u jutro nastavlja prodor preko Korita i Roža. Partizani im u povla enju pružaju manji otpor. Na tom prostoru pripadnici 369. divizije zarobili su dvadesetak partizana koji su se povla ili prema Kamešnici. Pred ve er, bojna stiže u Voštane gdje su i zano ili. Sljede i dan odlaze u pravcu Bosne. Dijelovi bojne 118. divizije spajaju se sa borbenom skupinom „Šimi “ i zatvaraju prostor na potezu: Trilj – Tijarica – Kamensko.

Vojska iz sastava bojne 7. SS divizije „Prinz Eugen“, s prostora Hana i Gale u jutro kre e u borbenom postroju u tri skupine. Smjer kretanja je **Otok – Ruda – Podi – Krivodol – Ljut – Rože – Voštane**. Ova njema ka jedinica imala je zada u potisnuti partizane te ih potpuno opkoliti, a s pokretom snaga na terenu, njihovo topništvo s prostora Otoka djelovalo je po položajima partizana. Kako partizanke postrojbe nisu pružile ozbiljan otpor, prve dvije skupine brzo su napredovale; vojnici iz tih skupina, nakon što je na njih izvršen izoliran napad od strane partizana, **vrše palež i masovan zlo in nad civilima u selu Rože.**

Tre a skupina ove bojne krenula je posljednja: selo Gala bijaše po etna to ka planiranog zlo ina koji je po eo s plja kom, prisilnim odvo enjem stanovništva, paljenjem ku a i objekata te pojedina nim ubojstvima. Takav krvavi scenarij nastavlja se u njihovom daljnjem pohodu kroz sela: **Otok, Rudu i Pode gdje vrše pojedina na i masovna ubojstva civilnog stanovništva na naro ito okrutan na in ne štede i žene, djecu i starce.**

Partizani se u panici povla e prema Voštanima i Kamešnici, bez ikakve organizacije u rukovo enju, komunikaciji i linijama zapovijedanja. Neke su grupe i desetine partizana dospjele ravno pred njema ke jedinice i bile zarobljene. Iako su partizani imali pogodne položaje za obranu (i približan broj ljudstva kao i njihov neprijatelj), o ito u strahu, nisu imali namjeru obraniti civilno stanovništvo. Prihvaaju borbu samo toliko da izvuku vlastite snage. Povla enje partizana trajalo je cijeli dan; dio tek unova enih boraca s oružjem bježi ku ama. Pred kraj dana oni napuštaju Voštane i uzmi u u vrleti Kamešnice i dalje u Bosnu. S partizanskim se jedinicama izvla io i manji dio civila koji ih je simpatizirao i pomagao te pripadnici organa tzv. narodne vlasti.

29. ožujka 1944.

Dana 29. ožujka, sela **Krivodol, Ljut i Voštane**, pripadnici **7. SS divizije „Prinz Eugen“** nakon pljačke **popališe a stanovnike pobiše bez iznimke na dob i spol**. Dio zarobljenih muškaraca (civila) koje su povelili sa sobom, iz mjesta kroz koje su prolazili, **strijeljali su sljedećeg dana (30. ožujka) na lokalitetu Njivice (Kamensko) gdje je to ???**. Tim je gnusnim činom završio krvavi pohod njemačkih jedinica na hrvatska sela pod Kamešnicom i Mosorom.

Na području cetinskog **kraja ubijeno je 1256 a u Donjem Docu 269 što iznosi 1525 civila** (*KOZLICA, Ivan, Krvava Cetina, Zagreb, 2012.) dok su mnogi hrvatski domovi opljačkani i spaljeni.

Najveći broj masovnih ubojstava izvršen je na način da su civili prisilno uvedeni u kuće, gdje su likvidirani strojnica (MG34, MG42), a potom je slijedilo bacanje ručnih bombi i paljenje kuća a benzinom u kojima su gorjela mrtva tijela i preživjeli. Iz ovog pakla rijetki su se uspjeli spasiti. Mnogi su pobijeni i na otvorenom prostoru.

Ovakvu okrutnost ne poznaju ni Osmanlije (Turci) dok su robili i pustošili ove krajeve. Njemačke vojne snage ipak nisu postigle zadani cilj; partizani su se uz manje gubitke uspjeli izvući.

Umjetni ki prikaz stradanja civila u mjestu Gala, zaseok Munivrane. (Autor Perica Jagnji)

Reakcija vlasti NDH nakon zlo ina

Nakon događaja u kojem je stradalo civilno stanovništvo, vlasti NDH traže istragu i kažnjavanje počinitelja zločina, a temeljem prikupljenih izvješća upućena je i prosvjedna nota njemačkom ministarstvu vanjskih poslova. Nijemci su notu shvatili kao otvorenu prijetnju pa su izvršili snažan pritisak na vlasti NDH, mada dio njemačkih vojnih i političkih struktura nije odobravao ovakve drastične mjere prema civilnom stanovništvu. Poglavnik, Ante Pavelić, pod pritiskom Nijemaca, smijenio je ministra vanjskih poslova dr. Stijepu Perića a potom i ministra za oslobođene krajeve dr. Edu Bulata (ukinuvši ministarstvo), zbog toga što su tražili kaznenu odgovornost počinitelja zločina, kao i njihova prosvjeda zbog prisilne evakuacije hrvatskog stanovništva s dalmatinskih otoka. Čini se da su karte Hrvata u ovoj diplomatskoj igri bile slabe, a oni sa stavom o tome kako NDH ni u ovom slučaju nije bila neovisna ovdje nema i još argumenata.

Poraz diplomacije NDH. Smijenjeni ministri:

Ministar vanjskih poslova
Dr. Stjepo Perić
Broce (Ston), 1896. – Buenos Aires, 1954

Ministar za oslobođene krajeve Dr. Edo Bulat
Split, 1901.- Buenos Aires, 1984.

ODGOVORNI ZA ZLOČINE

General, **Lothar Rendulic**, Austrijanac, u vrijeme akcije zapovijedao je 2. oklopnom vojskom. Njegov otac, Luka Rendulić, bio je austro-ugarski časnik, podrijetlom iz ogulinskog kraja. Neki izvori kazuju da Lotar nije volio kada bi mu se spominjalo hrvatsko podrijetlo. S velikom vjerojatnošću možemo tvrditi da je upravo on odobrio akciju a vjerojatno se i suglasio o provođenju represivnih mjera prema civilnom stanovništvu. Prije akcije izdao je zapovijed o evakuaciji muškog stanovništva s dalmatinskih otoka u unutrašnjost, koja je popraćena pljačkom i uništavanjem hrvatskih sela. Predao se Saveznicima snagama 1945. te mu je suđeno za ratne zločine. Nakon deset godina provedenih u zatvoru pušten je na slobodu. Umro je u Austriji 1971.

General, **Arthur Phleps**, rođen je u Rumunjskoj 1881. Jedno vrijeme zapovijedao je 7. SS divizijom "Prinz Eugen" a potom je postao i zapovjednik 5. SS planinskog zbora u sastavu 2. oklopne vojske. Tijekom 1944. dok je na položaju izvišao situaciju zarobili su ga vojnici Crvene armije a potom i ubili. Poznat je kao zagovornik odmazde i represivnih mjera prema civilnom stanovništvu. On je zapovjedio akciju i drastične mjere prema civilnom stanovništvu u proljeće 1944. na prostoru Mosora i Kamešnice. Nakon zločina spriječio je provođenje daljnje istrage i kažnjavanje počinitelja a u svom pismu upućenom ministru NDH, Edi Bulatu, zauzima stav da je stanovništvo mjesta gdje su počinjeni zločini bilo naklonjeno partizanima i da se na tom prostoru slobodno razvijala „Crvena republika“.

General, **Josef Kübler**, rođen je u Njemačkoj 1896. Bio je zapovjednik 118. lovačke divizije koja je jedna bojna sudjelovala u akciji na prostoru Mosora i Kamešnice a ujedno je zapovijedao cjelokupnom vojnom operacijom. Nakon rata sušeno mu je u Beogradu a na teret mu se stavljao i ratni zločin nad civilima u cetinskom kraju. U postupku se pravdao da je imao samo taktičko vodstvo, po nalogu nadređenog mu, Artura Phlepsa, koji mu je propisao kretanje, te da mu je on poslije oduzeo istragu i da mu, disciplinski, jedinice 7. SS divizije (koje su počinile zločine) nisu bile potčinjene. Vojni ga je sud osudio na smrt vješanjem 1947.

Bojnik, **Bernhard Dietsche**, rođen je u Njemačkoj 1912. Bio je zapovjednik bojne iz sastava 7. SS divizije „Prinz Eugen“ te koordinirao i nadređeni skupnim snagama na terenu. On je neposredno zapovijedao postrojbom koja provodila masovna ubojstva i paljenja sela u cetinskom kraju. Poslije rata živio je u Njemačkoj, gdje je i umro 1975.

Pljačka, palježi i masovna ubojstva civilnog stanovništva počinio je dio pripadnika 3. bojne, 14. pukovnije, 7. SS planinske divizije „Prinz Eugen“.

Odgovornost partizanskih snaga

Stalnim prepadima i diverzijama isprovocirali su njemačku akciju, da bi pred naletom dobro uvježbanih, elitnih njemačkih jedinica, u njim ratovanju, u panici, bez ikakve koordiniranosti u rukovođenju, uzmaknuli prema Voštanima i Kamešnici. Iako su imali pogodne položaje za obranu i približan broj ljudstva kao i njihov neprijatelj, oboje u strahu od potpunog uništenja borbenih kapaciteta nisu obranili civilno stanovništvo, mada je velik dio boraca iz sastava partizanskih postrojbi bio s područja na kojem je izvršen zločin. Prihvataju borbu tek toliko da izvuku vlastite jedinice, iako su gledali kako gore sela pod Kamešnicom, a mnogima od njih i vlastite kuće i imanja. Njihov (partizanski) način ratovanja, pokazalo se, imao je katastrofalne posljedice po civilno stanovništvo cetinskog kraja. Nakon akcije ponovno se vraćaju u stradala mjesta.

Ovakav razvoj događaja, kako u vojnom, tako i političkom smislu, njima je ipak išao u prilog. Stanovništvo im je postalo sklonije, provode mobilizaciju; komunistička propaganda iskoristila je prigodu da ideološke neprijatelje optuže da su zajedno s njemačkim jedinicama planirali i počinili pokolj, sve kako bi stvorili uvjete za njihovu likvidaciju.

Partizanski napad iz zasjede na njemačku opskrbnu kolonu, u veljači 1944. na prostoru između Otoka i Gale, u kojem je poginulo više vojnika, dok su vozila zapaljena, u vojnom smislu partizanima nije donio ništa značajno, ali je taj događaj zasigurno bio jedan od povoda represiji i brutalnosti njemačke vojske prema civilnom stanovništvu u ožujku 1944.

Borci Dinarskog partizanskog odreda – pružili su slab otpor a potom pobjegli.

Dio zapovjedništva 10. dalmatinske brigade. Donijeli su odluku o uzmaku bez namjere da zaštite civilno stanovništvo. Nekoliko mjeseci poslije, pripadnici ove jedinice izvršili su likvidaciju više od 100 domobrana pobacavši ih žive u jamu iznad mjesta Grab.

Pobjednici su ispivali novu, retuširanu povijest, a u njoj nije bilo mjesta poraženim snagama, ideološkim protivnicima i „narodnim neprijateljima“.

Markovića jama u naselju Podi (Grab), mjesto partizanske osvete i stradanja domobrana.

Žrtva komunisti kog terora

Fra Metod Vezili

Partizani su ga lažno optužili da je surađivao s Nijemcima za vrijeme akcije u ožujku 1944., odveli su ga iz župne kuće u Gali i nakon mučenja, strijeljali na Vrdovu 1944. godine.

Odgovornost vojske NDH

Političke i vojne strukture NDH nisu raspolagale saznanjima o stvarnim namjerama Nijemaca a vojska NDH nije aktivno borbeno djelovala u vojnoj operaciji pod Mosorom i Kamešnicom. No, može ih se optužiti za pasivnost; snage iz sastava 15. pješačke (domobranske) pukovnije i XXVII. ustaške bojne koje su bile razmještene na području **sinjskog kraja, i raspolagale s najmanje tisu u naoružanih vojnika**, dva su dana gledali kako gore hrvatska sela a ništa nisu poduzeli. Da se moglo učiniti više i zaustaviti samovolju Nijemaca pokazala je grupa domobrana koji su intervenirali u Otoku i tako spriječili ili još više krvoprolića. Poslije pokolja vladalo je rasulo u vojsci NDH na području Sinja; mnogi pripadnici domobranstva, razoračani postupkom „partnerske“ njemačke vojske, prelaze u partizane.

Izvor: KOZLICA, Ivan, Markovića jama, Zagreb, 2014. General Franjo Šimić (s podignutom rukom) zapovijedao je borbenom skupinom „Šimić“ koja je u svom sastavu imala nekoliko domobransko-ustaških satnija na liniji Kamensko-Tijarica. On je za vrijeme akcije jednom zapovjedniku satnije rekao da se u Voštanima dimi, da su tamo Nijemci i da izvidi što se događalo i onemogućiti njihovu samovolju. Može se zaključiti da ni on nije previše vjerovao Nijemcima kao ni prije Talijanima. Franjo Šimić rođen je 1900. kod Gospića a poginuo je pod nerazjašnjenim okolnostima u Mostaru 1944. Jedni su mišljenja da je poginuo u etničkoj zasjedi, po nekima da su ga ubili partizani a postoji i teorija da su ga likvidirale ustaše zbog zalaganja za pregovore sa Saveznicima.

Nastavlja se...

Autor Ante Brčić